

Enåkers hembygdsförening

Enåker eller som det tidigare skrevs, Jönåker och Iunakir, ska betyda ”den ständigt bärande åkern”. Enåkers kyrka är en salkyrka från omkring år 1300, tillbyggd med torn och kor på 1850-talet. Under kyrkans golv har grunden till en romansk stenkyrka från 1100-talet påträffats. Men Enåkersbygdens historia började mycket tidigare än så. För omkring 9 000 år sedan höjde sig Upplands första skärgård ur havet i dessa trakter. De jägare och fiskare som kom till skärgården från fastlandet i nuvarande Västmanland, kan sägas vara de första ”upplänningarna”. Spår av dem har hittats i form av cirka 7 000–8 000 år gamla boplatser vid den forna havsstranden.

Foto och text Gösta Persson.

För drygt 150 år sedan fick Enåkers socken sin första industri då en ångsåg anlades vid Mossboda gård, som nyuppförts av patron Per Martin Wetterqvist. Sågen, som hade en finbladig ramsåg, drevs av en ångmaskin på 25 hästkrafter. Bilden, troligen tagen på 1920-talet, visar dåvarande ägaren Petrus Hiller på sågbacken. Företaget, som finns kvar på platsen under namnet P. O. Hillers Trävaror AB, driver där ett modernt hyvleri, med profilerade lister som specialitet.

Fotograf okänd. Text Gösta Persson.

På en gammal tall vid landsvägen på Dalkarlsåsen finns årtalet 1861 inristat. Här, nära den punkt där socknarna Enåker, Huddunge och Nora möts, låg de tre socknarnas gemensamma avrättningsplats. Den sista avrättningen där ägde rum den 19 juni 1861, då pigan Maria Olsdotter, 44 år gammal, avrättades genom offentlig halshuggning. Hon dömdes till döden för att ha förgiftat sin husbonde torparen Lars Andersson i Gädtsjö, Nora. Den 19 oktober 1860 hade hon tillagat kornvälling som kvällsvard till honom. I vällingen hade hon blandat arsenik. Andersson avled tidigt nästa morgon.

Foto och text Gösta Persson.

Vid förra sekelskiftet byggdes järnvägen Sala–Gysinge–Gävle genom Enåker. En station anlades i socknen cirka 1,5 km sydost om kyrkan. Stationen fick namnet Runhällen efter den stora runsten som finns på åsen några kilometer öster om stationen. Några år senare tillkom järnvägen till Heby och Enköping. Runhällen blev därmed en järnvägsknut. Ett stationssamhälle växte upp och blev socknens nya centrum. Flera affärer och kaféer, post, mejeri, slakteri samt ett flertal hantverkare fanns i samhället under 1900-talets första hälft. Sedan tågtrafiken lades ner på 1960-talet har allt detta försvunnit och Runhällen har blivit ett litet villasamhälle. Bilden överst visar de före detta lokstallarna som nu utgör en lagerlokal. Den nedre bilden visar det gamla stationshuset, nu privatbostad och nästan helt dolt av den grönska som frodas på det gamla spårområdet. I förgrunden syns den gamla lastkajen.

Foto och text Gösta Persson.